

РЕЦЕНЗИЯ

От проф- д-р Дарина Зиновиева, Институт за държавата и
правото, БАН и ЮФ на ПУ”П. Хилендарски”

на дисертация с наименование:

ПРАВНИ И ЕТИЧНИ АСПЕКТИ НА ПРАВАТА НА ПАЦИЕНТА В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

ОТ

МАЛГОЖАТА МАГДАЛЕНА ЦЪРЪЙХ

за присъждане на образователна и научна степен «доктор» в
Професионално направление 3.6. „Право”, докторска програма
„Международно право и международни отношения”, към
Катедра «Правни науки», ЮФ на ВСУ”Ч.Храбър”, с научен
ръководител: **проф. д.н. Веселин Христов Цанков**

1. Общи бележки

Малгожата Магдалена Църъйх е била докторант на
самостоятелна подготовка в катедра „Правни науки” при
Юридическия факултет на ВСУ „Черноризец Храбър” – гр. Варна.
Отчислена е с право на защита и дисертационния труд е
обсъден на катедрено заседание с решение за процедура по
окончателната му защита.

От представените документи е видно , че докторантката отговаря на научно-метричните показатели, като представя и заглавия на три нейни публикации по темата на дисертацията. Дисертационният труд е написан на руски език. Авторефератът е преведен на български език. Авторефератът правилно отразява съдържанието на дисертацията, както и приносните елементи. Дисертацията е с обем 272 страници, в които се включват увод, пет глави, заключение, библиография и приложения.

Структурата е много добра и прегледна. Всяка глава се състои от отделни параграфи и завършва с релевантни изводи.

Заслужава положителна оценка идеята за разпределяне на библиографията според критерии, определени от авторката- напр. по материя, по националност на авторите и др. Така се придобива пълна представа за осведомеността на авторката по съответните проблеми, които е изследвала.

2. Анализ на дисертационния труд

В първата глава докторантката определя целите и предмета на научното изследване. Също така пояснява използваните методи на изследване. Авторката пояснява, че една от основните цели е да се съпостави регулацията на основните права на пациентите в различни държави- членки на ЕС, както и тази в Полша.

Съпътстваща цел е да се изяснят проблеми, които са възникнали в по-широк териториален мащаб и да се предложат адекватни решения за тяхното отстраняване. Методите на изследване са предимно аналитичен и сравнително-правен, като се разглеждат поставените проблеми основно чрез индукция- от конкретиката към обобщението.

Още тук тя търси причините за недобрите практики в света, свързани с нарушаване права на пациента и се обосновава с липсата на познания на основни актове у медицинския персонал. Правилно тя дава пример с дело Масенери против МакДоналд, (1992) Канада, по отношение достъпа до здравна информация на пациентите и притежанието ѝ. Авторката коментира в този контекст и делото „Тисяк против Република Полша” , правото на аборт и нарушенията на ЕКПЧ. Следва да се оцени положително извода на авторката по отношение правото на достъп до здравната информация на пациента. Със същата тежест тя илюстрира възникващите проблеми по отношение правото на информирано съгласие на пациентите. Авторката си служи със статистически данни, с които онагледява своите тези. Тя обосновава нуждата от прецизиране на законодателството в държавите, с цел то максимално да гарантира всеки детайл от правата на пациента. Така, тя дава пример приемането на «Правила кодификации управления украинской медициной» в Украйна, като пояснява, че този акт е изработен след целенасочено проучване на празнотите в законодателство.

Авторката включва и анализиране на законодателството, свързано с пандемията от Ковид- 19 в ЕС и в отделните държави. Тя обосновава извода, че действащите норми в държавите не съответстват на редица международни актове.

В ГЛАВА ВТОРА, озаглавена „ МЕЖДУНАРОДНИ ПРАВНИ ИНСТРУМЕНТИ, СВЪРЗАНИ С ПРАВАТА НА ПАЦИЕНТИТЕ” , докторантката разглежда няколко основни акта с международноправен характер.

Изключително интересно и полезно е изследването относно конкретни нарушения на определени международни актове, поднесени в табличен вид.

Положително трябва да оцени анализа на Декларацията от Алма Ата от 1978 г. за първичните медицински грижи, където се изяснява определението за първична медицинска помощ. Според нея, приетия акт на проведената Международна конференция за първична медицинска помощ определя концепцията за първична помощ и се явява ключово условие за премахване на неравенство между пациентите. Заслужава добра оценка табличното представяне на елементите на понятието първична медицинска помощ, анализа на добрите практики и на негативните явления от 70те години на миналия век.

Авторката свободно борави с обемна информация и представя различни тези от световната доктрина по общественото здравеопазване. Целта ѝ е да докаже къде са налице неясноти в правната регламентация на първичната медицинска помощ, и съответно да предложи правилни решения. Обхваща не само държави-членки на ЕС, но и държави от други континенти- напр. азиатския континент. С тази мащабност на изследването тя не се отклонява от темата на дисертация, а напротив- фокусира своя анализ в усъвършенстване правната регулация в държавите-членки на ЕС.

С много познания авторката разглежда въпросите, които се съдържат в Люблянската харта от 1996 г. за реформиране на здравеопазването. Тя преминава през цели исторически периоди на реформи в системата на здравеопазване, като напр. промяната на

системата на здравеопазване в Източна и Централна Европа, отхвърлянето на модела Семашко и т.н.

Авторката разглежда и така нар. програма „Здраве-2020” като съвременна основа на европейското управление на здравеопазването. Спира се на отделни добри идеи и пояснява тези, които могат да се усъвършенстват. Разглежда Биоконвенцията от Овиедо, като анализира съответствието на законодателства в различните държави, подписали конвенцията и дава предложения за оптимизиране на техните законодателства. В този смисъл, например, тя цитира медико-правната доктрина, която установява, че България е добър пример за почти пълно съответствие на националното законодателство с Конвенцията. Правилно тя цитира монографичното изследване относно съответствието на законодателството в България с Конвенцията и извода, направен в него, че съответствието е почти пълно, с изключение на неуреденото все още „правото на предварително съгласие”, предвидено в Конвенцията. Авторката коментира допълнителния протокол към Биоконвенцията, с който се регулира трансплантацията и донорството и съответствието на законодателствата на други държави с международния акт. Изводите са верни, обосновани и правилни.

В ГЛАВА ТРЕТА, със заглавие „ЗДРАВНИ ПРАВА ПО ЧЛ. 8 ОТ ЕВРОПЕЙСКАТА КОНВЕНЦИЯ ЗА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА (ЕКПЧ) ОТ 1953 Г.”, авторката прави много обстоен анализ на основните права на пациента и релацията им с правата на човека.

Заслужава положителна оценка изработената таблица 6, където авторката релевира кое конкретно право на пациента е относимо към общо човешко право, застъпено в международното право.

Авторката онагледява със съдебна практика нарушения на ЕКПЧ и коментира умело причините и следствията от всяко едно съдебно дело. Така напр. тя анализира делото „Коновалова срещу Русия” относно правото на студентите по медицина да присъстват на лечение на пациент и съгласието на пациента за това. Такъв е анализът и на делото «Авеллино и и други против Русия», свързано с религиозни права и конкуренцията им с правото на здраве. Подобен анализ прави на делото „Гиллберг против Швеция” и др. В отделна точка авторката анализира много обстойно съдържанието на правото на здраве, регламентирано в чл. 8 от ЕКПЧ.

В ГЛАВА ЧЕТВЪРТА докторантката се фокусира само върху изследването на конкретните права и задължения на пациентите, като и тук теоретичния анализ е подплатен с много примери от съдебната практика. Отново авторката е ползвала онагледяване в табличен вид, като в таблица⁷ пояснява разгърнатото съдържание на всяко едно право на пациента- право на информирано съгласие, право на достъп до медицинска помощ и др. Считам, че авторката се е справила много добре- анализирала е подробно съдържанието на всяко от тези права на пациента и е дала примери с нарушения, установени в практиката. Положително трябва да се оцени вниманието, което авторката е отделила на ограниченията на граждански права, породени от здравословното състояние на пациента. Тя прави добър анализ на проявите на дискриминация и на допустимите ограничения, по повод хората с увреждания- напр. право на извършване на определена трудова дейност. Този проблем е много сериозен и в същото време- труден за регламентиране. Но авторката се е справила успешно, като много точно представя защо и на какво правно основание би могло да се

приеме някакво ограничение. В този контекст тя се спира подробно на принудителните мерки и принудителното лечение, като откроява спецификите му, свързани с правата на пациента. Представя редица международни декларации, които съдържат позиция по тези въпроси. Добро е съотношението в анализа на отделните права на пациента, като повече внимание е обърнато на правото на защита на данните, и тяхната конфиденциалност, като чувствителни лични данни.

В последната глава ПЕТА., озаглавена „ ПРАВАТА НА ПАЦИЕНТИТЕ В ЕВРОПЕЙСКИ Я СЪЮЗ И РЕПУБЛИКА ПОЛША” са анализирани в добра систематика правната регламентация на правата на пациентите в Европейски съюз, правата на пациентите в националното полско законодателство и особеностите на трансгранично здравно обслужване.

Специално е направен анализ на Директивата от 2011 г. за прилагане на правата на пациентите при трансгранична здравна грижа, като изводите са полезни и аргументирани. По отношение законодателството на Полша, авторката първо пояснява какъв е моделът на управление на сектора здравеопазване в Полша. След това, върху тази основа, изяснява проблемите в законодателството и предлага съответни решения. Подбрани са примери от дела в ЕСПЧ, които илюстрират нарушение на определено право и произнасянето на юрисдикцията по казуса. Авторката е разгледала основните положения, уредени в Полската конституция и основните закони, свързани с оказване на медицинска помощ, регулацията на съсловните организации, етичните кодекси и др. Тя се спира на всяко едно право на пациента и коментира неговата уредба в Полша. Дава добри предложения и

изразява категорично свое мнение. Особен интерес за медико-правната доктрина представлява анализа на предвидената в законопроекта за пациента уредба на така нар. колективни права на пациента.

3. Критични бележки:

Срещат се известни неточности в посоченото законодателство на РБългария. Така напр. акредитацията на лечебните заведения, регламентирана в Закона за здравето се отмени скоро, а в дисертацията се оставя впечатление, че се анализира действаща уредба на акредитацията. Съдържанието на дисертацията наклонява в аспект на изследване на обществено здравеопазване, независимо, че правната тематика значително преобладава.

Препоръчвам на авторката занапред да се ограничи основно в правните аспекти, тъй като ще може в още по-голяма детайлност и дълбочина да намери законодателни решения. От друга страна, в правната наука изследването на медико-правната тематика е по-нова тенденция, докато изследванията в общественото здравеопазване датират отдавна и са в значителен обем.

Технически проблем е липсата на номериране на страниците, което не позволява на рецензента да релевира към конкретна страница от труда.

Независимо от критичните бележки, в цялостност трудът се отличава с мащабност на познанията, със задълбоченост в материята, която се изследва. Авторката свободно борави с всички актове в международен аспект, които са свързани с правата на пациента. Проличава опит и познания на законодателството ,

юриспруденцията и реалните правни проблеми при оказване на медицинска помощ и управлението на здравеопазването.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

На основание изложеното по-горе, както и на относимите разпоредби на ЗРАСРБ, давам своята **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА** и предлагам научното жури да присъди на **МАЛГОЖАТА МАГДАЛЕНА ЦЪРЪЙХ** образователна и научна степен «доктор» в Професионално направление 3.6. „Право”, докторска програма „Международно право и международни отношения”.

22.03.2022г.

проф.д-р Дарина Зиновиева